

*Iratok az első magyarországi nemzetiségi szociáldemokrata kongresszusok történetéhez*¹

A

1905 júl. 1

*A Slovenske Robotnicke Noviny beszámolója az 1905. jún. 10-én és 11-én Pozsonyban tartott I. szlovák szociáldemokrata kongresszus lefolyásáról*²

(Részlet.)

A kongresszust június 10-én, szombaton este, a szépen feldíszített *Petőfi*-teremben előadás előzte meg. A terem fő helyén állott a vörössel díszített elnöki emelvény, ezzel a felírással: „Műveltséggel a szabadság felé!” Az emelvény felett *Marx* és *Lassalle* képeit helyezték el és felettük a jelmondataik: „Világ proletárai egyesüljete!” és „A dolgozó nép az a szilárd szikla, amelyre a jövő temploma épül.” A nagytermet friss fenyőlombokkal és vörös drapériákkal díszítették. Az ablakok között pajzsokat helyeztek el, a munka jelvényeivel.

Este 8 óra után *Lehocký* elvtárs rövid beszéddel megnyitotta az előadóestet, mely előkészület volt a másnapi kongresszusra, mely alkalommal először gyűlnek össze a szlovák szociáldemokraták, hogy a közös munkáról és az együttes fellépésről tanácskozzanak.

Üdvözlí a már megjelent küldötteket, közöttük *Němec* Antal elvtársat Prágából és *Tusar* Vlaszimil elvtársat Brünnből, és átadja a szót *Němec* elvtársnak, aki „A szociáldemokrácia lényege és fejlődése és annak jelentősége a szlovák munkásság számára” címmel tartott előadást.

A szónok rámutat az ipar fejlődésére és kibontakozására, amelyre a burzsoák hatalmukat alapozták s amely veszélyezteti a dolgozó nép, a nemzet zömének fejlődését. Már a legrégibb időkben voltak utopisták, akik azt képzelték, hogy éles elméjű okoskodásaikkal lángra tudják lobbantani az emberi társadalomban az osztályellentétek kiküszöbölésére irányuló törekvést. Ezek a jó szándékú törekvések azonban mind megtörték a hatalmon levők ellenállásán, akik önként sohasem mondanak le kiváltságaikról, vagyis arról, hogy kedvük szerint kizsákmányolják és elnyomják azt a dolgozó népet, melyet csupán dózsölő életük alapjának tekintenek. A dolgozó nép némán túrt és pusztult, néha azonban ellenállásával bizonyította, hogy kizsákmányolói még nem ölték ki belőle az emberiség utolsó szikráját. Jött *Marx* Károly és feltárta a tőkés termelés törvényeit, bebizonyította ennek veszélyességét a dolgozó nép és az egész emberiség számára. Az egész eddigi fejlődés bebizonyította, hogy a dolgozó nép nem várhat senkire és önmagát kell felszabadítania. A „Világ proletárai egyesüljete!” jelszóval új művelődési korszak kezdetét nyitotta meg. A munkásság ébredezett, építeni kezd-

¹ Az ellenzéki koalíció előkészületei, majd megalakulása meggyorsítja a magyarországi nem magyar munkásszervezkedést is. Ennek a nemzetiségi munkásmozgalmi szervezkedésnek mind szlovák, mind román és szerb vonatkozásban közös jellemzője, hogy az egyes nemzetiségi munkásmozgalmak igyekeznek elhatárolni magukat a magyar vezetésű, egységes magyarországi munkásmozgalomtól. Különösen jellemző ez a szlovák munkásmozgalomra, mely kivált a cseh és morva szociáldemokrata funkcionáriusok befolyására (vö. *MMTVD* III. 315. l.) már az 1905. jún. 10–11-i, Pozsonyban tartott I. szlovák szociáldemokrata kongresszus alkalmával elérkezik a nyílt különállásig, a *külön szlovák szociáldemokrata párt* bejelentéséig, melyet a következő év áprilisában, ugyancsak Pozsonyban tartott II. szlovák rendkívüli szociáldemokrata kongresszus határozatilag visszavon majd (l. 69. sz. irat.). A román (*B*) és a szerb (*C*) első nemzetiségi munkáskongresszusok – nyilván a szociáldemokrata pártvezetőség befolyására is – nem haladnak tovább az 1905. évi szlovák szociáldemokrata kongresszus által bejelentett úton: a nemzetiségi alapon történő munkásszervezkedés ügyétől kezdve az első világháború végéig ilyen határozottan nem merül fel többé a magyarországi nemzetiségi munkásmozgalomban.

² A közlemény eredeti címe és lelőhelye: *Nás sjazd* – Kongresszusunk. *Slovenske Robotnicke Noviny*, 1905. júl. 1; 7. sz.

te saját politikai és szakszervezeteit és ezek segítségével lassanként döntő kultúrtényezővé válik. Az előadó most a szociáldemokrácia fejlődését vizsgálja, mely ma már az egész kultúrvilágot átfogó, nagy nemzetközi szervezetté nőtt és áttér a cseh — szláv³ szociáldemokrácia fejlődésére. Ecseteli ennek nagy harcait és a szlovák munkásságot azok követésére buzdítja. Elhagyatottak, kizsákmányoltak és lenézettek, mindennek következtében kell hogy a szlovák munkások szenvedélyes buzgósággal lássanak munkához, hogy a többi nemzet munkásai között méltó helyet harcoljanak ki maguknak. A szónok így fejezi be: „Senkitől semmit, mindent magatoktól és munkátoktól várjatok!” Mi, cseh szociáldemokraták óvunk és védünk benneteket, hiszen hozzánk tartoztok mint szlávok, mint a csehek is. Ne riadjatok vissza a nehézségektől, ne féljete az áldozatoktól, mert mi is harcokban edződünk meg, megedződöttök majd ti is, és öntudatra fogtok ébredni mint munkások és mint szlovákok egyaránt és önmagatok képesek lesztek saját léteket megvédésére. Veszteni valótok már nincs, de mindent megnyerhettek, megnyerhetitek az egész világot.

Az általános tetszéssel fogadott fejtegetések után a brünni Tusar elvtárs emelkedik szólásra. Elsősorban arra az egyenesen megdöbbenő fizikai és erkölcsi elesettségre mutat rá, amelyben a szlovák munkások sínylődnek. Hodoninban,⁴ a császári birtokokon saját szemével látta, milyen rettenetes módon bánnak a szlovák munkássággal. Hogy milyen hihetetlenek voltak az ottani viszonyok, bizonyítja az a körülmény, hogy ezek az engedékeny munkások végül is sztrájkra szánták el magukat, hogy megkapják a tőlük megtagadott bért. Buzgó munkára serkenti az elvtársakat, hogy legalább azt ériék el, amivel a többi munkások már régóta rendelkeznek: az emberséges bánásmódot és háborítatlan fejlődést. Ezeket a fejtegetéseket is általános helyesléssel fogadták . . .

*

Vasárnap délelőtt rövid előzetes tanácskozás volt, amelyen a következő elnökséget javasolták: az első napra *Lojdl* Béla elvtársat Bécs és *Simončič* Vladimír elvtársat (Chetelnica)⁵ elnöknek és *Jamriška* elvtársat (Bécs) jegyzőnek. A második napra *Babic* József elvtársat (Pest) és *Hodúl* elvtársat (Miava) elnököknek és *Geguš* elvtársat (Bécs) jegyzőnek.

Ezután a következő napirendet fogadták el:

1. a) A központi választmány
- b) A sajtóbizottság
- c) Az ellenőrök jelentései
2. A küldöttek jelentései
3. A szlovák szociáldemokrata párt programja
4. A jövő teendők
5. A végrehajtó bizottság megválasztása
6. Szabad javaslatok és kérdések.

A megbízó levelek felülvizsgálására *Šuňavec* (Pest,) *Benda* (Pozsony) és *Pajger* (Bécs) elvtársakat javasolták.

A párt végrehajtó bizottsága jelölő listájának összeállításával *Zimák* (Pest), *Kapusta* (Pest), *Lojdl* (Bécs), *Hodúl* (Miava) és *Lipa* (Pozsony) elvtársakat bízták meg.

Néhány részletkérdés elintézése után az előzetes tanácskozás véget ért . . .

Az 1905. évi I. szlovák szociáldemokrata kongresszus beszámolójának szövegét közli *MMTVD* III. köt. 309—314. l. A kongresszusi beszámoló mellékleteként közöljük a főreferátumot tartó Emanuel *Lehocký*, a pozsonyi szlovák szociáldemokrata szervezet titkára kongresszusi javaslatait (1. sz. mell.) és a magyarországi szlovák szociáldemokrata szervezetnek a pozsonyi szlovák munkássajtóban korábban közzétett szervezeti szabályzatát. (2. sz. mell.)

³ Az eredeti szövegben: „československej”.

⁴ Helység Morvaországban, T. G. Masaryk szülőhelye. (Ném. Göding.)

⁵ *Vitenc* (Chetelnica, Nyitra m.).